

Arbeidsliv

Triumf for Unio og Akademikerne og nederlag for LO Stat og staten

Lønnsoppgjøret 2024 i staten var et hovedoppgjør, noe som betyr at det skulle inngås nye hovedtariffavtaler for en periode på to år.

 JOHN FRAMMER, FORHANDLINGSJEF OG ADVOKAT I NTF

Oppgjøret var preget av betydelige utfordringer og uenigheter mellom partene. Forhandlingene mellom staten, representert av Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, og hovedsammenslutningene Akademikerne, LO Stat, Unio og YS Stat, nådde en kritisk fase da det oppstod brudd i forhandlingene innen fristen 30. april kl. 24:00. Konflikten sentrerte seg rundt metodene for lønnsforhandlinger.

Akademikerne ønsket å opprettholde sin egen tariffavtale og sitt eget forhandlingssystem med staten, som innebærer at alle midler fordeles gjennom lokale, kollektive lønnsforhandlinger. På den andre siden ønsket LO og YS å gjeninnføre én felles tariffavtale, med hovedvekt på sentrale forhandlinger.

Etter at bruddet er et faktum

Da bruddet var et faktum, sendte fagforeningene ut sine plassoppsigelser, som er en kollektiv oppsigelse av medlemmenes arbeidsavtaler. Dette fungerer som et varsel om at de ansatte vil gå til streik fra en bestemt dato.

Riksmegleren kaller da inn partene som møtes hos Riksmekleren for å forsøke å komme til enighet og unngå streik. Meklingen har en fastsatt frist, og hvis partene ikke blir enige innen denne fristen, kan streik iverksettes.

Meklingen i lønnsoppgjøret 2024

Meklingen resulterte i avtale mellom staten og LO Stat og YS Stat. Akademikerne og Unio kom derimot ikke til enighet med staten under meklingen, noe som førte til at de igangsatte streik for sine medlemmer.

Streiken

Etter at meklingen, med frist satt til 23. mai, ikke førte til enighet for alle involverte parter, valgte Akademikerne og

Unio å iverksette streik blant sine medlemmer. Streiken ble innledet i slutten av mai, og varte frem til begynnelsen av juni. For Akademikerne ble streiken avsluttet med tvungen lønnsnemnd 2. juni, mens Unio avsluttet sin streik 5. juni.

Behandlingen i Rikslønnsnemnda

Interessetvistene mellom staten og de ulike hovedsammenslutningene ble deretter behandlet i Rikslønnsnemnda. Rikslønnsnemnda består av elleve medlemmer, som avgjør interessetvister mellom staten og tjenestemannsorganisasjoner dersom en av partene krever det. Tre medlemmer er nøytrale, med ett som leder, mens arbeidsgiverorganisasjonene og hovedsammenslutningene på arbeidstakersiden har fire medlemmer hver.

Akademikerne og Unio fikk sine saker behandlet 7. november 2024, mens LO Stat, som hadde valgt frivillig lønnsnemnd etter at deres medlemmer stemte nei i uravstemningen, fikk sin sak behandlet 15. november.

Rikslønnsnemnda avsa sine kjennelser 20. november 2024, som resulterte i nye hovedtariffavtaler.

Unio og Akademikerne fikk beholde sine tariffavtaler med staten i denne omgang. LO Stat blir tvunget over på YS sin avtale. Staten klarte ikke å oppnå like avtaler for alle parter i dette lønnsoppgjøret. Kjennelsen kan ses på som en triumf for Unio og Akademikerne og et nederlag for LO Stat.

Kjennelsene markerte slutten på en turbulent periode i lønnsoppgjøret i tariffområde stat og sikret en ny avtaleperiode for de ansatte i statlige virksomheter. Tannlegeforeningen har medlemmer i ulike statlige virksomheter, blant annet Forsvaret og universitetene i Tromsø, Bergen og Oslo, Helsedirektoratet og Helfo mfl.

Politisk innblanding i lønnsoppgjøret 2024

Det har vært uvanlig at politikere kommenterer pågående lønnsforhandlinger. Likevel skjedde dette i 2024, noe som førte til reaksjoner fra fagforeningene, da de mente at slik innblanding kunne påvirke forhandlingsklimaet negativt.

Tidligere politisk innblanding ble trukket frem, særlig Høyre-regjeringens beslutning i 2016 om å åpne for to tariffavtaler i samme tariffområde. Dette ble betraktet som en betydelig politisk innblanding i lønnsdannelsen.

Fagforeningene har uttrykt kritikk mot slik politisk innblanding, ettersom de mener at det kan undergrave den frie forhandlingsretten og svekker tilliten mellom partene. De har understreket viktigheten av at lønnsoppgjørene skal være en prosess mellom arbeidsgivere og arbeidstakere uten politisk press.

Staten har på sin side argumentert for at deres kommentarer og handlinger er ment å sikre en balansert og ansvarlig lønnsutvikling som tar hensyn til både økonomisk stabilitet og rettferdighet for arbeidstakerne.

De forestående lokale forhandlingene

Kjennelsen innebærer også en økonomisk ramme i tråd med påstanden på 5,2 prosent.

Samtidig falt Rikslønnsnemda ned på at det skal forhandles om en lokal pott på 2,7 prosent per 2. juni for de ansatte under akademikerparaplyen.

De lokale forhandlingene har frist for gjennomføring 15. februar

Den eventuelle lønnsjustering og etterbetaling vil nok variere fra virksomhet til virksomhet. Mest sannsynlig gjennomføres dette i tidsrommet mars-april.

Det kan være en fare for at årets midler fordeles flatt fordi oppgjøret er blitt utsatt så lenge. Akademikerne anbefaler imidlertid at man gjennomfører reelle, lokale forhandlinger. Partene skal altså bli enige om fordeling av lønnsmidler lokalt og alle virkemidlene i hovedtariffavtalen (HTA) kan benyttes.

At etterbetaling for lønn i 2023 først kommer i 2024 kan få skattemessige konsekvenser. Dette er en sak som Akademikerne har diskutert med departementet. Mye tyder på at det er lite å gjøre med saken.